

Dossier sobre l'Anuari de l'Envelliment. Illes Balears 2019

1. L'elaboració del protocol d'actuació davant les situacions de maltractaments domèstics i d'autonegligència

Sofia Alonso

El col·lectiu de persones grans, que és un sector de població cada vegada amb un major pes demogràfic, és un dels més vulnerables a patir situacions de maltractament, ateses les seves característiques biopsicosocials (aïllament, manca de suport, dependència...). Per aquest motiu, des de l'Àrea de Gent Gran de l'IMAS, amb la col·laboració i l'assessorament de professionals de la Universitat de les Illes Balears i de la Direcció General de Dependència del GOIB, es va decidir coordinar i desenvolupar el projecte, iniciat per l'Observatori de les Persones Grans de Mallorca, de dissenyar una eina per detectar i intervenir davant aquest fenomen: el protocol d'actuació davant les situacions de maltractaments domèstics i autonegligència.

En el procés d'elaboració del document es varen recollir les aportacions de diferents serveis, entitats i professionals experts en la temàtica, com els representants dels principals cossos i forces de seguretat de l'Estat, representants de la Justícia, de les oficines d'Atenció a les Víctimes del Delicte i de Defensa dels Drets del Menor, del Casal Petit, de l'Institut Balear de la Dona, de la Direcció General de Consum de l'IB-Salut, de l'Àrea de Salut Mental de la Conselleria de Salut, i dels serveis socials municipals, entre d'altres.

La finalitat del protocol és detectar, valorar i intervenir davant situacions de possible maltractament i autonegligència. Els seus objectius són:

- Detectar els indicadors que fan sospitar de situacions de maltractaments
- Establir un canal de comunicació i notificació que permeti l'avaluació dels indicadors
- Atendre les situacions detectades i confirmades
- Protegir les persones grans i els adults d'especial vulnerabilitat
- Augmentar la seva qualitat de vida
- Promoure els models d'intervenció centrats en la persona i el bon tracte.

El protocol es desenvolupa en un procés de tres fases:

Una primera, de detecció i notificació, que comença amb la detecció dels casos de sospita i la presentació de notificacions, continua amb la recollida d'informació del cas, la determinació si el cas és competència del servei i la prioritització de la resposta en dos

nivells, en funció de la gravetat del cas. Aquesta fase té una durada de 24 a 72 hores.

Una segona fase, de valoració, amb una durada màxima de vint dies, per, mitjançant la recollida d'informació fiable i contrastada, avaluar la seguretat de la persona i, si cal, establir un pla de seguretat, confirmar si la situació notificada es tracta d'un maltractament o situació d'autonegligència, i dur a terme una valoració orientada a la intervenció.

I una darrera fase, d'intervenció, que pot incloure actuacions adreçades a la persona gran o adulta vulnerable i també a la persona maltractadora en els casos de maltractament domèstic. Aquesta intervenció s'estructurarà en un pla personalitzat d'actuació coordinat amb diferents equips i serveis, i sempre respectant els drets de les persones implicades.

Els principis que orienten la intervenció estan alineats amb els dels models d'atenció centrada en la persona (responsabilitat comunitària, qualitat de les intervencions, respecte pels drets de la persona, atenció personalitzada i integral, normalització i integració, foment de l'autonomia, autodeterminació, confidencialitat, col·laboració i preservació.)

Els reptes de futur, després de l'elaboració d'aquest protocol, seran la formació dels professionals que el duran a terme i la seva validació amb un pilotatge, primerament en una comarca de l'illa, per valorar-ne la funcionalitat. Per implementar-lo serà necessari potenciar el treball en xarxa de tots els serveis, recursos i programes d'intervenció.

| 2 |

2. El Programa de Competència Familiar Universal-Auto: fonaments teòrics de l'experiència pilot FBD-UIB del PCF-U-AUTO a Mallorca

Gregorio Molina

Els principals ens nacionals i internacionals assenyalen la necessitat de promoure l'envelliment actiu. Aquest concepte inclou la idea de promoure l'autonomia de les persones per al seu desenvolupament sota condicions de salut, participació i seguretat. D'altra banda, la investigació indica una relació entre les mancances en les relacions socials i el suport social i els processos de deteriorament de la salut vinculats a la pèrdua d'autonomia.

En aquest article es presenta part de la fonamentació teòrica que donà lloc a la constitució del Programa de Competència Familiar Universal-Auto (PCF-U-Auto). Amb un enfocament metodològic mixt, incloent enfocaments sistèmics, conductuals i d'altres plantejaments, articulats a partir de les experiències internacionals dels programes de competència familiar, així com dels precedents en desenvolupament de l'autonomia

amb gent gran, l'aplicà entre el febrer i el maig de 2019 el personal de la Fundació d'Atenció i Suport a la Dependència i de Promoció de l'Autonomia Personal de les Illes Balears de la Direcció General de Dependència, i de la Universitat de les Illes Balears.

El disseny del PCF-U-Auto permet que la gent gran i els seus familiars posin en pràctica tant les eines de comunicació com de promoció de l'autonomia personal, per donar lloc a la millora de les dinàmiques i la qualitat de vida dels membres de la unitat de convivència.

3. Anàlisi de la gent gran que ha vist modificada judicialment la seva capacitat per obrar a les Illes Balears: perfil i necessitats presents i futures

Sergio Expósito

Aldaba Suport Balears de la Fundación Aldaba, servei de tutela de persones adultes que han vist modificada judicialment la seva capacitat per obrar, concertat amb el Govern de les Illes Balears, té una àmplia base social i trajectòria a les Illes Balears. El servei té com a finalitat cobrir les necessitats de suport, protecció i garantia de tots els drets, tant personals com patrimonials, i promoure l'autonomia personal de les persones incapacitades judicialment o en procés d'incapacitació d'acord amb la resolució judicial corresponent.

| 3 |

Des de l'any 2001 Fundación Aldaba no ha deixat de cuidar i protegir els més vulnerables. Durant 2018, Aldaba Suport Balears ha atès 976 persones. El 48 per cent tenen més de 65 anys. La previsió és d'augment en els propers anys, a causa de l'envelliment de la població.

El següent capítol té com a objectius descriure el perfil de les persones grans que han vist modificada judicialment la seva capacitat per obrar i de les quals té cura Fundación Aldaba; conèixer més de prop aquesta població; i donar-hi veu i posar en relleu les necessitats actuals i futures personals, residencials, familiars i sociocomunitàries d'aquest sector de població a les Balears.

Conclusions

Podem concloure, segons les dades analitzades i descrites de les persones més grans de 65 anys ateses pel servei Aldaba Suport Balears de la Fundación Aldaba al tancament de 2018, que:

- El perfil de les persones més grans de 65 anys que han vist modificada judicialment la capacitat per obrar és majoritàriament de dones, de 76 a 85 anys, si bé s'observa un augment de dones de més de 85 anys, a causa possiblement que la dona té una major esperança de vida.
- Tant en dones com en homes, la mesura de protecció més freqüent és la tutela. Es considera que, com que són persones grans, el nivell de dependència és més gran i, per tant, la protecció ha de ser més integral i abordar tant l'àrea social com la sanitària, econòmica i jurídica de la persona.
- El deteriorament cognitiu i/o demència és el motiu més freqüent pel qual la capacitat d'obrar de la persona es veu modificada judicialment.
- Un 55,29% de les persones de 65 anys o més que atén el servei Aldaba Suport Balears viuen en una residència de gent gran, seguides d'un 25,84% que viuen al seu domicili.
- Un 58,65% no tenen parella, bé perquè han enviadat, bé perquè s'han separat. A més, el 49,57% de les persones no tenen familiars i/o persones de referència que les visitin (veïns, amics...). Majoritàriament són dones les que es troben en aquesta situació.
- L'impacte social, personal, econòmic i jurídic de mesures de protecció com la tutela i la curatela és positiu en aquest sector de la població, i els dota de més recursos i millor qualitat de vida.
- La majoria de les persones més grans de 65 anys la capacitat d'obrar de les quals ha estat modificada judicialment i que Aldaba Suport Balears atén resideixen a Mallorca. Els municipis on més persones hi ha són, per aquest ordre: Palma, Calvià, Pollença, Capdepera, Santanyí, Inca i Manacor.

Per tant, les necessitats presents i futures que hem d'intentar solucionar en aquest sector de població de les Illes Balears reclamen principalment mesures que ajudin a disposar de més recursos de l'Administració, tant durant l'exercici de la tutela (més places i recursos adaptats i específics a les necessitats de la gent gran, menys llistes d'espera per accedir a un recurs...) com abans (mesures i estratègies preventives). D'altra banda, cal prestar atenció al fet que l'envelliment de la població és una realitat i, per tant, el nombre de persones més grans de 65 anys que poden necessitar mesures de protecció com la tutela o la curatela pot anar en augment. Així mateix, es necessita fomentar més recursos públics i/o privats que els ajudin a continuar vivint a ca seva i/o en pisos adaptats a les seves necessitats, així com que l'Administració inverteixi en més programes i projectes que redundin, per mitjà de recursos humans i altres línies d'intervenció (envelliment actiu), en la disminució de la solitud d'aquestes persones.